

Búskaparmenning

Oddagrein

Tað tykist at vera breið semja um, at føroyska samfelagnum tørvar ein meira fjøltáttaðan búskap. Sum nú er, stendur búskapurin á bert einum beini. Hettar ger samfelagið sera sár-bært, og tað sóu vit fyrst í nítíárunum, tá fiskivinnan og fylgjandi samfelagið var í kreppu. Tann stóri spurningurin er, hvussu vit fáa ein meira fjøltáttaðan búskap. Á einum panelfundi herfyri varð sagt, at gransking og vitan er framtíðin. Hettar eru skilagóð orð, men hvussu verður hettar útynt í verki? Útbúgving og gransking hava ikki tæy bestu korini í samfel-agnum í dag. Summir av miðnámsskúlunum stríðast við vánaligar holisumstøður og stórar flokkar. Ein stigvis menning av útbúgvingar-skipanini hevði ivaleyst verið uppá sitt pláss. Orðið *stigvist* er sera týðningarmikið at hava í huganum, so ikki verður lopið framav.

KT og eitt nú virkseimi í samband við frálán-avinnu verður mangan havt á lofti sum gongdar leiðir fyri føroyskt vinnulív. Tað hevði verið fráligt, um hesar leiðir kunnu troystast havandi í huganum royndirnar frá yviriløgum í áttati-árunum. Tað er sera týðningarmikið, at søgan ikki endurtekur seg. Ávisir faktorar, ið vit kenna aftur frá áttatiárunum hava nú stungið sitt væl-kenda andlit fram aftur. Bilainnflutningurin er óktur sera nógv, húsaprisir eru á leið líka høgir, sum í áttatiárunum, fyrítokur kunnger-a stórar ætlanir fyri stórløgum og síðst men ikki minst vera pengar nýttir til fótibóltsvallir aftur. Alt hettar hendir, meðan tó vísa, at fiskiskap-urin versnar — segði nakar 1988?

Nú er tað kanska ikki neyðugt at vera alt ov dapurskygdur, men ein áminning um ikki at endurtaka søguna vildi ivaleyst verið uppá sitt pláss frá politiskari síðu. Ansast má eftir, at ein storri partur av inntøku frá góðum árum fer til konsolidering heldur enn nýtslu. Skal hugsingur vera um at menna nýggjar vinnur, so má hettar gerast við einum langum sikti við stigvisari menning, heldur enn stuttskygdum løtuvinningsi fyri eyga. Tað tykist sum nógvar góðar kreftir eru í føroyskum vinnulívi og sam-felagnum sum heild, sum í løtuni royna at ganga rætta leið, soleiðis at samfelagið kann gerast meira búskaparliga fjøltáttað. Vónandi minnst hesar kreftir aftur á teir alt ov høgu føstu kostnaðirnar, sum vóru úrslið av ovuriløg-um í áttatiárunum.

Onkur segði herfyri í bløðunum nakað soleið-is, at tann, ið stýrir búskapinum, stýrir land-inum. Hettar eigur at fáa okkum og ikki minst samgonguna at spyrja, um ikki er rættast, at vit fyrst og fremst gerast búskaparliga sjálv-bjargin við einum meira fjøltáttaðum búskapi.

Partur av at gerast sjálvbjargin búskaparliga er, at ansa eftir at einstaklingar ikki lata egin-áhugamála koma framum tað, ið tænar samfel-agnum best. Eitt nú rentuspekulatióin, ið var rættiliga umfatandi í áttatiárunum, hóast ávisir flokkar á føroyska høgrevinginum royndu at avnokka hettar, má ikki sleppa at endurtaka seg. Sum amerikanski forsetin Franklin D Roosevelt segði í setanarorðu síni í 1933: »Vit hava altíð vitað, at ábyrgdarleys egináhuga-mál var vánaligur moralur; vit vita nú, at tað er vánaligur búskapur«.

Sosialurinn

Viðmerking:

Hví kenna seg so meint raktan?

Hvussu ofta hava vit ikki sæð í Sosialinum, at blaðið bjóðar seg fram til at hysa øllum sjónarmiðum, at dia-logur verður settur í hásetið o.s.fr., o.s.fr.? Seinastu tvær vikurnar havi eg tvær ferðir sent bløðunum politiskar viðmerkingar um markna-avtaluna við Bretland. Hes-ar sakligu og sonnu við-merkingar hevur Sosialurinn tikið sum persónliga for-fylging av blaðstjóranum. Fyrru ferð var talan um eina sera beiska og eisini sera tápuliga og mótsigandi odd-agrein. Seinnu ferðina hevur blaðstjórin byrgt minar stuttu viðmerkingar inni við einum orðavavstri uppá ikki minni enn sjei teigar.

Seinasta hósdeg sigur blaðstjórin m.a.: »Sjálvr havi eg eftir forimuni fylgt við í hesum máli nærum øll ári og ...« Eg ivist ikki í, at blaðstjórin á Sosialinum hevur verið sera væl orient-eraður um samráðingarnar nærum øll ári. Júst tí er tað serliga hugstoytt at lesa ein fávörðan orðavavstr í Sosialinum seinasta hós-

deg. Har er veruliga eingin samanhangur í langa lestri blaðstjórans.

Einki ímóti almanna-kunnger

Áðrenn viðgerðina av má-linum á lögtingi spurdi eg lögtingsskrivstovuna, um tagnarskylda framvegis var galdandi, aftaná at semja var gjord í marknamálinum. Tingmenn finga at vita í skrivi bæði frá landsstýri og lögtingsskrivstovu, at tagnarskylda var og verður støð-ugt galdandi. Lat tað vera þúra greitt. Eg havi einki at goyma og havi als einki í-móti, at málið verður al-mannakunngjort, tvørturi-móti. Blaðstjórin hevur saman við javnaðarmonnum og fólkaflaksmonnum verið panískt ræddur fyri at vakna ein morgun í Haag. Eg havi ongantíð verið bangin fyri, at marknamálið endaði í Haag. Min meting var, at bretar høvdu meira brúk fyri einari semju enn vit føroy-ingar. Tað má vera serliga hugstoytt fyri blaðstjóran, at

hann sjálvr í einari sam-røðu í Sosialinum við mót-partin gevur bestu prógvini um, at eg hevði rætt, og at blaðstjórin saman við nóg-um øðrum ikki hevði skilt, hvat málið veruliga snúði seg um. Einasta grundgev-ingin hjá Sosialinum, javn-aðarmonnum, tjóðveldis-monnum og fólkaflaks-monnum fyri at skunda málið ígjøgnum er, at málið annars hevði endað í Haag.

Anthony Layden er greiður

Í samrøðu í Sosialinum sig-ur Anthony Layden bart út, at teir fyri fleiri árum síðan høvdu roknað út, at teir ikki skuldu til Haag. Tað loysti seg ikki. Í grundini sigur hann eisini í klárum teksti, at orsök in til, at vit ikki finga eina enn verri avtalu fyrr, er at vit í Sambands-flokkinum settu bremum stólin fyri dýrnar.

Blaðstjórin hevur ferð eft-ir ferð funnist at mæti, tí eg var so støðufastur mótegis bremum. Anthony Layden sigur, at støðufesti var okk-

ara besta vápn. Tveir samdr menn, tryggir við mæti, um støðufesti.

Tá ein annars hoyrir og lesur alt tað, sum blaðstjórin og formaðurin í Uttanlands-nevndini hava borið fram, fær ein ta fatan, at teir eisini hava havt marruna av, at bretar skuldu fara avstað við Muninum og hálvari Suð-uroynni. Alvaratos — og hetta eru garparnir, sum skulu umsita uttanríkis-mál á okkara nýggja fullveldi.

Edmund Joensen

Trúttan ella argument

Ikki átti ein at ventað slíkt aftursvar frá einum fyrrver-andi lögmanni. Ikki við ein-um orði svarar Edmund Jo-ensen teimum spurningum reistir eru og settir honum. Í staðin fyri at greiða frá sínum sjónarmiðum og argu-mentera fyri teimum og svara minum spurningum velur hann at trútta, speirka og niðurgera øll hini, sum hava verið við til loysa marknamálið. Ein persónur í leiðandi politiskum starvi, sum ikki heldur tað vera neyðugt at argumentera, men bara kemur við rakstr-arðupum og í hesum fœri-num umrøddur tað onnur siga fyri ósamanhangandi vavstur, er helst ikki verður eitt aftursvar.

Edmund Joensen erpar sær av støðufesti, men tað hann sýndi í verki sá meira út sum drál, sum lættliga kann verða uppfatað - eisini av mótpartinum - sum manglandi evni til at taka avgerðir.

Edmund Joensen vil vera í bæði ábyrgdarstöðu og andstöðu samtíðis. Tað er so illoyalt sum nakað kann vera, og tí er tað kanska ikki so undarligt, at sum ári eru farin, hevur hann havt truplari og truplari við at finna sær politiskar sam-starvspartnarar.

Í slíkum samráðingum skal sjálvsagt víst gott tol,

men tað ræður eisini um at vita, nær rætta lótan er at gera tað, ið neyðugt er - at siggja nær ein loysn kemur í ljósmála, og at málið verður búgvið. Og tað haldi eg var rætt mett av landsstýri-num, tá Brenton tók við sum samráðingarleiðari, at nú var málið búgvið til loysn. Nú var rætta lótan til ikki enn einaferð at vera tvør og útseta alt, men at nýta høvið, nú røring var komin í málið.

Edmund Joensen atkvøð-ur fyri sáttmálanum í tingi-num men vil kortini tryggja sær rættin til at finnst at tí úrsliði, sum hann sjálvr hevur atkvøtt fyri - helst fyri at kunna brúka tað sum leysakast onkuntíð seinni. Tað kann gott vera, at hatta kann vera mikið stuttligt hjá honum sum politikara, men hann skaffar sær ikki nógvar alliansumøguleikar og nógva politiska ávirkan uppá handa mátan.

Nú í eftirhond roynir Ed-mund Joensen at siga, at hann ongantíð hevur trúð uppá, at málið kundi enda í Haag. Men tað hevði verið djúpt óforsvarligt ikki at gjørt tað, tá man stóð í tí støðuni. Tí lond eru farin til Haag fyri minni enn hatta, sum stóð úti millum partar-nar til seinast.

Sjálvandi kunnu vit ikki tæy fyrstu 30 ári finna út

av, hvør meinti hvat í London, men tað skuldi ikki undra meg, um tað tá kemur undan kavi, at sterkar kreftir í London veruliga hildu, at nakað var at vinna við ein-um sakarmáli.

Edmund sigur, at hann hevði ikki verið bangin fyri at fara til Haag, men tá má hann eisini hava gjørt sær greitt, hvat hendi í dómum sum t.d. Jan Mayen og Malta. Tá flutti dómstólurin miðlinjuna móti Malta og móti Jan Mayen út frá eini heildarmeting av tí geograf-iskari støðuni. Heilt at siggja burtur frá vandanum fyri onkrum líkandi í okk-ara fœri hevði neyvan verið forsvarligt.

Tá Edmund Joensen so fegin vil hava seinasta orðið í hesum máli fari eg enn einaferð at minna á, at meg-

inpartin av tí, sum er lorað út í gráa ókinum, hevur hann sjálvr lorað. Og lat meg eisini minna hann á, at tað var hann - tvs. sami maður, sum nú tosar so ó-ført um at fáa málið uppá hægsta politiska stig - sum ikki vildi taka av innbjóðing til Bretlands og har nýta høvi at tala Føroya sak.

Eg vil ikki gera hesa grein longri, tí tað kanska er best, at hetta litið virðiliga eftir-spælið eftir loysnina á marknamálinum, sum ein-mælt varð samtykt av lög-tinginum og nú friggjadagin á fólkatíngi, kann taka ein enda.

Jan Müller, blaðstjóri

REPROZ
GRAFISKAR LOYSNIR

Tel +298 31 95 40
Fax +298 31 75 41
Alt innan prentlitr

Mail: jakzac@post.olivant.fo